

๔. ภูมิปัญญาท้องถิ่น (ด้านศาสนาและประเพณี)

ชื่อโครงการ/กิจกรรม/กลุ่ม

สืบสานวัฒนธรรมประเพณี การไหลเรือไฟ ตำบลท่าขอนยาง (หุ่นเรือไฟ)

ข้อมูลส่วนตัวผู้ดำเนินการภูมิปัญญาท้องถิ่น

ชื่อ - นามสกุล นาย สุบรรณ ชุ่มอภัย กำนันตำบลท่าขอนยาง

สถานที่ตั้ง หมู่ที่ ๑ บ้านท่าขอนยาง ตำบลท่าขอนยาง

อำเภอกันทรวิชัย จังหวัด มหาสารคาม

ชื่อผู้ประสาน นางสาววิชชุดา มาลาหอม

เบอร์โทรศัพท์ที่ใช้ในการติดต่อ ๐๘๙-๙๘๔๓๐๔๕

ประเพณีไหลเรือไฟตำบลท่าขอนยาง (หุ่นเรือไฟ)

เรือไฟในภาคอีสาน มีความหมายทั้งการนำพาเอาเคราะห์ร้ายออกไปและนำเครื่องบูชา ออกไปสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เคารพนับถือ แต่ทั้งสองประการที่กล่าวถึงนี้ ต่างใช้ช่วงเทศกาลออกพรรษาเป็นฤกษ์ดี และใช้สายน้ำในการนำพาไปสู่เป้าหมายทั้งสองรายการ ประเพณีไหลเรือไฟ จึงเป็นประเพณีการประดับไฟบนเรือที่ปล่อยล่องไปตามลำน้ำในวันออกพรรษา สำหรับจุดประสงค์ของการไหลเรือไฟนั้นมีหลายความเชื่อ บ้างบอกว่าลอยเรือไฟ เพื่อบูชารอยพระพุทธรูปที่ริมฝั่งน้ำนมมหาน บ้างก็ว่าเพื่อบูชาพระพุทธรูปเจ้า ในวันที่เสด็จลงมาจากเทวโลก หลังจากที่พรองค์ได้เสด็จขึ้นไปจำพรรษาที่สวรรค์ชั้นดาวดึงส์ เพื่อแสดงธรรมเทศนาโปรดพุทธมารดา นอกจากนั้นยังมีความเชื่อว่าการไหลเรือไฟเป็นการกระทำเพื่อระลึกถึงพระคุณของน้ำ ซึ่งมีประโยชน์ต่อชีวิตมนุษย์และสัตว์ทั้งหลาย เพราะเราได้อาศัยน้ำจากพระแม่คงคาทั้งกินทั้งใช้ตลอดปี และเชื่อว่าเมื่อชาวบ้านมีเรื่องเดือดร้อนเกิดขึ้น จะมีการบูชาไฟ แล้วเอาไฟเผาความทุกข์นั้นให้ลอยไปตามน้ำ และน้ำจะพาเอาความทุกข์ที่ถูกเผาไหม้ให้จากไปได้การไหลเรือไฟจึงเป็นส่วนหนึ่งของการบูชาไฟด้วย

ไหลเรือไฟ หรือประเพณีไหลเรือไฟเป็นประเพณีสำคัญอย่างหนึ่งที่ชาวอีสานสืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษที่สืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน ในเทศกาลออกพรรษา ซึ่งทำกันในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ ถึงแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ ตามแม่น้ำลำคลอง ซึ่งจังหวัดมหาสารคามนั้นได้มีการจัดประเพณีไหลเรือไฟ ไทโย้อ ขึ้นทุกปี เรือไฟ หรือ ภาษาถิ่นหรือภาษาไทโย้อเรียกกันว่า เฮือไฟ เป็นเรือที่ทำด้วยต้นกล้วยท่อนกล้วยหรือไม้ไผ่ ต่อเป็นเรือลำยาวประมาณ ๕- ๖ ข้าวในบรรจุนม ข้าวต้มผัดหรือสิ่งของที่ต้องการบริจาคทานข้างนอกหรือมีดอกไม้ ธูปเทียน ตะเกียง ขี้ไต้ สำหรับจุดให้สว่างไสวก่อนจะปล่อยเรือไฟ ซึ่งเรียกว่า การไหลเรือไฟ หรือปล่อยเฮือไฟ ซึ่งการไหลเรือไฟ นั้นมีคตินิยมเช่นเดียวกับการลอยกระทง แต่เป็นการลอยกระทงก่อนที่อื่น ๑เดือน โดยมีความเชื่อกันว่า เกี่ยวกับการบูชารอยพระพุทธรูปที่ประทับไว้ ณ หาดทรายริมฝั่งแม่น้ำนันทามหานที หรือความเชื่อเกี่ยวกับการบูชาพระรัตนตรัย ความเชื่อเกี่ยวกับการบูชาพระแม่คงคา ความเชื่อเกี่ยวกับการบูชาพระรัตนตรัย ความเชื่อเกี่ยวกับกาบูชาพระรัตนตรัยความเชื่อเกี่ยวกับการบูชาพญานาค ความเชื่อเกี่ยวกับการบูชาขอขมาพระแม่คงคา นางนุชรินทร์ เมืองจันทร์ ผู้อำนวยการสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดมหาสารคาม กล่าวว่า ชาวโย้อ มีถิ่นฐานเดิมอยู่ที่เมืองหงสาตอนเหนือของลาว ติดกับประเทศจีนต่อมา ในปี พ.ศ.๒๓๕๑ อพยพ ลงมาจากทางใต้ ตามลุ่มแม่น้ำโขง และเข้ามาสวามีภักดีต่อเจ้าอนุวงศ์เจ้าเมืองจันทร์ที่บริเวณหาดดอนทราย หลังจากนั้นเจ้าอนุวงศ์ให้ชาวโย้อเข้ามาอยู่ในฝั่งขวาแม่น้ำโขงตั้งหลักปักฐานที่เมืองไทยบุรีปากแม่น้ำสงครามแต่ยังขึ้นตรงต่อเจ้าอนุวงศ์ “ต่อมาในปี พ.ศ.๒๓๖๙ ตรงกับสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว(รัชกาลที่๓) เจ้าอนุวงศ์ปราบกบฏต่อการปกครองสยาม จึงนำชาวโย้อเมืองไชยบุรีมายังฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงโปรดให้ตั้งเมืองใหม่ ๓ เมืองคือ เมืองบุลึง เมืองคำเกิด และเมืองคำม่วน โดยแต่งตั้งให้ท้าว

หม้อเป็นผู้นำโดยตรงขึ้นอยู่กับเจ้าอนุวงศ์ เจ้าเมืองเวียงจันทร์ ชาวญ้อซึ่งอพยพ มากระจัดกระจายกันตั้งถิ่นฐานอยู่ในจังหวัดมหาสารคาม หลายหมู่บ้าน อาทิ เช่น บ้านดอนเวียงจันทร์ บ้านดอนยม บ้านดอนนาโดยมีวัฒนธรรมเป็นของตัวเอง ชาวญ้อในพื้นที่ท่าขอนยาง อาศัยอยู่บริเวณท่าน้ำติดน้ำชี มีพื้นที่ราบลุ่ม ดินอุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การเกษตรกรรม ด้วยวิสัยทัศน์ของท้าวคำก้อน ผู้นำชาวบ้านเลือกตั้งบ้านแปลงเมืองที่จะทำให้เป็นบ้านที่มีความอุดมสมบูรณ์ ให้ลูกหลานได้อยู่ดีกินดี มีความสุข ใช้หลักการมีน้ำ มีป่า บ้านเมืองได้องค์ประกอบสามอย่างนี้เจริญรุ่งเรืองจนถึงปัจจุบัน” นางนุชรินทร์ กล่าว ด้านนายสุบิน ชุ่มภักย์ กำนันตำบลท่าขอนยาง ต.ขามเรียง.อ.กันทรวิชัย จ.มหาสารคาม กล่าวว่า ชุมชนได้ร่วมกับ กทท. ชุมชนร่วมกันสืบสานประเพณีไหลเรือไฟไทญ้อและลอยกระทงในเทศกาลออกพรรษา เช่นอดีตได้กล่าวไว้ว่าเป็นการปล่อยความทุกข์ หรือความไม่ดีออกไปให้ปล่อยไปกับสายน้ำ ซึ่งภายในเขตเทศบาลท่าขอนยางจะได้มีชุมชนชาวไทญ้อ ซึ่งเป็นชาวญ้อ และอพยพย้ายถิ่นฐานเข้ามาอาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลขามเรียง ซึ่งเป็นที่อยู่ปัจจุบัน คือบ้านท่าขอนยาง ซึ่งชาวไทยญ้อได้เข้ามาอาศัยอยู่ช่วงสมัยรัชกาลที่ ๓ ชาวไทญ้อได้มีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว และได้ปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ คือเทศกาลประเพณีไหลเรือไฟ ในวันออกพรรษา และเพื่อเป็นการอนุรักษ์ประเพณีของชาวไทญ้อ “ชุมชนขามเรียง ตำบลท่าขอนยางจึงได้มีการร่วมการท่องเที่ยว ชุมชน ซึ่งมีบทบาทเข้ามาช่วยเหลือ สนับสนุน เพื่อเป็นการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น พัฒนาและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเผยแพร่ประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นให้ประชาชนทั่วไปได้รับรู้อย่างกว้างขวางและเพื่อเผยแพร่ให้เยาวชนคนรุ่นหลังได้ทราบถึงเรื่องราวของชาวไทญ้อที่กำลังจะสูญหายไป โดยให้เยาวชนรุ่นหลังได้ตระหนัก และสืบสานประเพณีอันงามไว้ตลอดไป” นายสุบิน กล่าว สำหรับกำหนดการงานประเพณีไหลหุ่นเรือไฟวันออกพรรษาท่าขอนยาง

ชุมชนท่าขอนยาง มีพื้นที่ติดกับแม่น้ำชี วิถีชุมชนมีความสัมพันธ์กับสายน้ำ และมีกิจกรรมที่สืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยโบราณของชาวตำบลท่าขอนยาง คือเทศกาลงานประเพณีไหลเรือไฟวันออกพรรษา ซึ่งมีความเชื่อว่าเป็นการเคารพบูชาพระรัตนตรัย เคารพบูชาขอขมาแม่น้ำ เป็นการสะเดาะเคราะห์ปัดเป่าสิ่งไม่ดีออกจากตัวเอง ครอบครัว และชุมชน จึงได้มีประเพณีวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะตัวและได้ถือปฏิบัติสืบทอดกันมา ถือเป็นประเพณีที่มีความสำคัญของชุมชนเป็นอย่างมาก โดยแต่ละหมู่บ้านจะร่วมกันทำหุ่นเรือไฟเพื่อบวงสรวงพระแม่คงคา เป็นการสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนได้เห็นความสำคัญของแม่น้ำชี ซึ่งเป็นสายน้ำหล่อเลี้ยงผู้คนในชุมชนที่เลี้ยงชีพด้วยการพายเรือหาปลา ทั้งนี้ การจัดงานประเพณีไหลเรือไฟ ได้จัดขึ้นเพื่อสืบสาน อนุรักษ์และเผยแพร่วัฒนธรรมประเพณีวันออกพรรษาของชุมชนไทยอู้อ ซึ่งเป็นประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น และเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ส่งเสริมให้ประชาชนมีความรัก สามัคคี ความเสียสละ ความสมานฉันท์ในท้องถิ่น และสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน